

recreation.

As a direct recreational resource, the relief must be assessed from the standpoint of favorability for recreational construction of roads, buildings and structures that have maintained, functional (recreational) and attracts (attractant) values. Thus, the study of the influence of topography on the recreational use of the territory of the purpose of his analysis from the viewpoint of the three main aspects: technological, aesthetic and emotional and physiological.

The results of the test showed that the most favorable for the development of recreational activities, geological and geomorphological terms, the territory was Chertkovsky-Kamenetz-Podolsk PGR (West Podolsky Podnistrya) with an overall score of 17.5 points. The least favorable for recreation with geological and geomorphological positions have territory – Baranovsky-Visokopichanskogo PGR (5 points), representing landscapes and Zhytomyr Polissya? Radekhiv-Brody and Smigivsko-Slavutsko PGR (7 points), within the landscape of the Small Polesie. Predominant in most physiographic regions skirts are indicators from 10 to 14 points, indicating a relatively favorable geological and geomorphological conditions for the development of recreation within the study region.

Keywords: geological and geomorphological resources, recreation, physical-geographical zoning, skirts, dissected topography.

Рецензент: проф. Петлін В.М.

Надійшла 22.10.2014р.

УДК 338.48:504.062

Наталія ПАНЬКІВ

ТУРИСТИЧНІ РЕСУРСИ ТА ЇХНІ КЛАСИФІКАЦІЇ

Проведений аналіз дослідження існуючих підходів до розуміння поняття туристичних ресурсів. Визначено їхнє місце та роль в організації та функціонуванні сфери туризму. Запропоновано використання нового поняття – "ідейно-тематичних" туристичних ресурсів, обґрунтоване підґрунтя їхнього виникнення та впровадження на практиці.

Ключові слова: туристичні ресурси, класифікаційні підходи, туристична сфера, ідейно-тематичні ресурси.

Постановка питання у загальному вигляді. Туризм є суспільно-господарською системою, що орієнтується на використання ресурсів (як природних, культурно-історичних та соціально-економічних). Як чимало інших узагальнюючих термінів слово "ресурси" прийшло до нас з французької мови (resources), беручи основу від стародавнього дієслова, що означало "вирішити, виплутатися з проблеми, розв'язати". Це ще раз підтверджує ресурсоорієнтований напрям туристичної сфери, для розвитку та повноцінного функціонування якої необхідні ті чи інші матеріальні та нематеріальні об'єкти або засоби, що здатні задовольняти власні потреби, досягаючи конкретної мети чи вирішуючи певні проблеми.

Туризм – як особливий вид діяльності висуває певні вимоги до ресурсного забезпечення процесу обслуговування споживачів, адже для формування певного туристичного продукту необхідна більша різноманітність ресурсів у порівнянні з іншими видами діяльності. Розширення спектру туристичних послуг вимагає інтенсивного пошуку у створенні якісно нових та цікавих туристичних пропозицій. Залучення в галузь туризму різноманітних туристичних ресурсів та їхнє використання супроводжується міграцією населення до місці їхнього зосередження, залученням у господарський обіг не використовуваних раніше природних та культурних комплексів чи їхніх окремих складових; комплексним використанням природ-

них і культурних ресурсів, антропогенним впливом на довкілля та культурне середовище території.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі вивчення туристичних ресурсів присвячені чимало праць вітчизняних та іноземних науковців. Це роботи Н.В. Фоменко, І.Т. Твердохлебова, М.П. Мальської, З.В. Герасимчука, І.В. Смаль (Україна), Д. Схверсона, К. Холлі, Л. Мітчела (США), І.О. Квартальнова, В.Ю. Воскресенського (Росія), А. Ковальчик, М. Труасі (Польща), П. Дефер (Франція) та інших представників світових наукових кіл. В науці та практиці туризму в зв'язку з цим введена категорія "туристичних ресурсів", розкриваючи суть якої, використовують різні підходи.

Виклад основного матеріалу. В історичному контексті туризм розглядали як різновид рекреації, один з видів активного відпочинку. Отож поняття "туристичні ресурси" часто порівнювали до поняття "рекреаційні ресурси". Проте, якщо рекреаційні ресурси охоплюють туристичні об'єкти (заклади розміщення, харчування, музеї тощо), об'єкти та явища природи, то поняття "туристичні ресурси" значно ширше та розповсюджується на економічні, фінансові, трудові, соціальні, інфраструктурні ресурси загалом, які можна використовувати для організації туристичного господарства. Ці два поняття слід розглядати як взаємодоповнюючі або взаємозамінні. Отож, чимало нау-

ковців, не бажаючи займатись розподілом категорій "туристичні ресурси" та "рекреаційні ресурси", широко використовують поняття туристично-рекреаційні ресурси як сукупність природних та штучно створених людиною об'єктів, необхідних для формування туристичного продукту.

У Законі України "Про туризм" (325/95 від 15.09.95) подається наступне визначення: "Туристичні ресурси – сукупність природно-кліматичних, оздоровчих, історико-культурних, пізнавальних та соціально-побутових ресурсів певної території, які задовольняють різноманітні потреби туриста" [1].

У проекті Закону України "Про туристичні ресурси" термін "туристичні ресурси" вживається у досить спрощеному варіанті: – це сукупність туристичних об'єктів, внесених до єдиної державної бази даних у сфері туризму. Вони є цілісною сукупністю туристичних об'єктів незалежно від виду їхнього використання в туризмі (курортно-оздоровчого, рекреаційного, пізнавального). Згідно цього проекту Закону класифікація туристичних ресурсів здійснюється з метою інформування потенційних туристів про їхні споживчо-експлуатаційні характеристики, встановлення гранично-припустимих навантажень, створення належних умов для їхньої охорони та збереження, передбачаючи їхню оцінку за трьома ознаками: функціональною (пропускна здатність), технічною (ступінь комфортності перебування), генетичною (походження туристичних об'єктів) [2]. Розробники туристичного закону відійшли від трактування туристичних ресурсів як похідної від природного та антропогенного середовища, зводячи множинність туристичних ресурсів до поняття об'єктів різного походження та характеру. Такий підхід дозволяє відносити до туристичних ресурсів як об'єкти показу (музеї, церкви, фестивалі), так і події, а також сукупність інших об'єктів (готелі, ресторани тощо). Такий підхід значно розширює поняття туристичних ресурсів, розповсюджуючи його на усю сукупність об'єктів різного генетичного та функціонального призначення. Отже, туристичний ресурс – категорія, що володіє доволі чітким змістом: просторовим, генетичним, економічним з точки зору організаторів туризму чи територіального управління, а також науковців. Так, з економічної точки зору туристичні ресурси слугують чинниками виробництва туристичного продукту, оскільки їхня диференціація породжує відмінності в результатах господарського освоєння. Часто відмінності у визначенні терміну полягають в деталізації потреб. Крім того, відійшовши від термі-

ну "турист", очевидним є те, що туристичні ресурси можуть бути використані будь-якою особою, що є справедливо. Адже вони можуть споживатися і екскурсантами, і мандрівниками, і трудовими мігрантами тощо. Загальність усіх вищезгаданих підходів до визначення терміну "туристичні ресурси" полягає у тому, що їх розглядають як основу для формування туристичного продукту та подальшої його пропозиції. Наявність та кількість туристичних ресурсів буде визначати об'єм та структуру використання економічних ресурсів для ведення туристичної діяльності. Туристичні ресурси кількісно обмежені та якісно диференційовані, а, отже, слугують економічним товаром, що вимагає витрат на виробництво. В економічному відношенні туристичні ресурси є факторами виробництва туристичного продукту, так як їхня диференціація породжує відмінності в результатах господарського освоєння. Це уточнення ще раз вказує на ключову відмінність між рекреаційними та туристичними ресурсами, що полягає у прямому чи опосередкованому використанні туристичних ресурсів для отримання економічної вигоди. Рекреаційні ресурси не завжди використовуються з матеріальним зиском.

Існує безліч класифікацій туристичних ресурсів, беручи за основу різні критерії. Одним з базових є спроба виділити первинні та вторинні ресурси або безпосередні та допоміжні. В зв'язку з цим до первинних відносять ті ресурси, що використовуються туристами та рекреантами безпосередньо. Їхнє освоєння неможливе без застосування другорядних або вторинних ресурсів, на кшталт економічних тощо. Тим самим відводиться провідна роль безпосереднім туристичним ресурсам. Це відображає специфіку використання туристичного потенціалу території. Дану класифікацію доцільно використовувати з метою аналізу можливостей використання туристичного потенціалу території та перспектив розвитку туризму в регіональному аспекті. При цьому туристичні ресурси розподіляються стосовно пріоритетності та вторинності використання.

Згідно з законодавством України (Закон України "Про туризм") частина найатрактивніших та унікальних туристичних ресурсів повинна знаходитися на особливому режимі охорони, обмежуючи доступ до них. Проте в Законі не вказано, які ресурси можуть бути віднесені (природні, культурно-історичні тощо), якою повинна бути територія, що знаходиться під особливим статусом охорони. Також немає чіткого визначення понять природних, культурно-історичних та соціально-економічних

туристичних ресурсів. Це ще більше обумовлює появу різноманітних класифікацій та трактувань.

Базовим посиланням при вивченні категорії "туристичні ресурси" можна вважати твердження, згідно якого це "природні, історичні та соціально-культурні фактори, що охоплюють об'єкти демонстрації та вивчення, а також інші об'єкти, що здатні задовільняти духовні потреби людей, сприяти відновленню та примноженню їхніх фізичних та духовних потреб". Туристичні ресурси розглядаються як частина природного та антропогенного середовища. Це окремі об'єкти та явища, що задіяні людиною в сферу туризму, формуючи мотив, стимул для мандрівництва та відпочинку. Популярною є класифікація, запропонована польським та французьким економістами М. Труасі та П. Дефером. В основі класифікації М. Труасі є поділ туристичних ресурсів на створені та не створені працею людини. Вчений вирізняє три групи туристичних ресурсів: природні – як "потенційний туристичний капітал", туристичні ресурси, створені працею людини, додаткові (інфраструктура, туристичні зручності тощо). На відміну від М. Труасі, П. Дефер не зараховує до туристичних ресурсів об'єкти інфраструктури. Він поділяє усі туристичні ресурси на чотири групи: гідром (водні об'єкти), фітом (земля, природа), літом (створені працею людини), антром (нематеріальні види людської діяльності).

П. Дефер стверджував, що туристичні ресурси – це сукупність усіх природних елементів, особливостей людської діяльності або товарів, що виробляються та можуть спонукати до здійснення мандрівки, не пов'язаної з комерційною метою. Тотожної точки зору дотримується Х. Кріппендорф. Він вважає, що особливу роль відіграють такі природні ресурси як: клімат, пейзаж, топографія, флора та фауна, географічне розташування. Значимість природних ресурсів для розвитку туристичного комплексу території ґрунтується на безпосередній зацікавленості туризму в постійному збереженні та покращенні природного середовища. Тому туристичні ресурси часто розглядають за приналежністю до відповідних компонентів природного середовища (кліматичних, водних, лісових тощо), функціонального призначення, ступеня вивченості та оцінки. Вчений вважає, що категорію соціально-економічних туристичних ресурсів утворюють історико-культурні об'єкти та явища (етнографічні, політичні та виробничі) [10].

Власну класифікацію подає Всесвітня туристична організація (ВТО). Виділяють нас-

тупні групи ресурсів:

- природні багатства;
- енергетичні багатства;
- людський фактор (демографічний та культурологічний аспект);
- інституційні, юридичні та адміністративні аспекти;
- соціальні аспекти, рівень та традиції в сфері освіти, охорони здоров'я та відпочинку;
- різноаспектні блага та послуги, транспорт, зв'язок, інфраструктура сфери відпочинку та розваг;

економічна та фінансова діяльність[14].

Безумовно такий підхід базується на ідеї множинності туристичних ресурсів та дозволяє комплексно оцінити туристичний потенціал та можливий туристичний продукт окремих територій на державному, регіональному та локальному рівнях. В даній класифікації туристичні ресурси розглядаються як загальна основа для розвитку туристичного виду діяльності.

Ще одну класифікацію подає Н.П. Крачило, поділяючи увесь комплекс туристичних ресурсів на три групи: 1) природні, 2) культурно-історичні, 3) соціально-економічні. Доволі цікавою є класифікація туристичних ресурсів за О.О. Бейдиком, де, окрім туристичних ресурсів природного походження (кліматичні, орографічні, водні, спелеоресурси, бальнеологічні), автор виокремлює групу природно-антропогенних ресурсів, куди зараховує як природні, так і антропогенні об'єкти, що використовуються в туристичній галузі (природні та біосферні заповідники, національні парки, заказники, ботанічні сади та ін.) [3]. Ще іншу класифікацію пропонують Є.М. Бистров та М.Г. Воронова, де туристичні ресурси подаються як ресурси туристичної сфери дестинації поруч з ресурсами – як факторами виробництва. В свою чергу, туристичні ресурси поділяються на природні, такі, що формують туристичну цікавість та інфраструктурні [4].

Згідно з трактуванням М. Мальської та Н. Антонюк туристичні ресурси – це специфічні властивості природного середовища, а також їхні поєднання, прояви людської діяльності, природні, історичні, соціально-культурні об'єкти, які є предметами зацікавленості туристів, стимулюють їх до подорожі, здатні задовільняти їхні потреби у відновленні та розвитку фізичних, емоційних та інтелектуальних сил. О. Любіцева зазначає, що туристичні ресурси – це об'єкти природи, історії, поточні події та явища, що можуть бути використані у процесі створення та реалізації туристичного продукту, будучи мотиваційною підставою для

його вибору за різними ознаками.

Аналізуючи різні підходи при створенні типологій та класифікацій туристичних ресурсів очевидним є те, що природні ресурси відіграють роль базового фактора або чинника, обумовлюючи тим самим масштаби, особливості та напрями розвитку туризму в регіоні. Таку точку зору поділяють більшість вітчизняних та іноземних дослідників.

Загалом виділяють чотири підходи при розкритті сутності туристичних ресурсів:

1) на основі виділення в межах певних територій унікальних туристичних ресурсів, з безпосереднім використанням в туристично-рекреаційній діяльності;

2) виділення сукупності основних та допоміжних туристичних ресурсів;

3) виділення туристичних ресурсів серед усієї кількості ресурсів території, що прямо чи опосередковано задіяні в галузі туризму та рекреації;

4) туристичні ресурси сприймають як ресурси інформаційні, земельні, капіталу, людської та інших складових.

Як бачимо, існує безліч підходів, проте усі вони побудовані на використанні послідовності від вузького до широкого підходу, при цьому помітним є зростання вторинних або додаткових туристичних ресурсів. За незначним винятком, в більшості класифікацій інфраструктурні ресурси починають відігравати помітну роль. Територія, володіючи значними потенційними можливостями використання первинних туристичних ресурсів без належного інфраструктурного забезпечення не має перспектив розвитку туризму загалом чи його окремих видів зокрема. Безумовно, певні види туристичних ресурсів співвідносяться з конкретними видами туризму:

Відпочинковий туризм – наявність курортів, явищ природи, клімату тощо.

Пізнавальний туризм – історичні міста, замки, музеї, пам'ятники.

Релігійний туризм – сакральні споруди та релігійні місця.

Однак в тій чи іншій мірі кожен з видів туризму використовує нестандартні туристичні ресурси, тобто ті, що в повній мірі неможливо віднести ні до однієї з категорій первинних туристичних ресурсів. Крім того, концентрація безпосередніх туристичних ресурсів в межах окремих територій неоднорідна. Існують території, близькі до туристичних зон та маршрутів, проте вони не є привабливими для туристів через відсутність чи недостатнє використання первинних туристичних ресурсів при наявності другорядних чи допоміжних.

Отже, основними передумовами для пошуку альтернативного туристичного ресурсозабезпечення є:

1) необхідність повноцінного використання економічного потенціалу туристичного потоку;

2) доцільність розгалуження туристичних та екскурсійних потоків та розвитку туризму в регіонах, близьких до туристичних зон, проте таких, що не вирізняються особливою туристичною привабливістю;

3) повноцінне вивчення та використання туристичних ресурсів регіонів для підсилення конкурентоспроможності туристичних регіонів або центрів;

4) створення нових туристичних маршрутів, розвиток яких формує основу для використання потенційних туристичних ресурсів.

Часто перехід об'єкту показу зі статусу потенційного статусу в статус використання вимагає не лише значних інвестицій, але й часу для реставрації. Це створює передумови для пошуку альтернативного підходу стосовно розвитку туристичного ресурсного забезпечення території, обумовлюючи доцільність та потребу у створенні туристичного ресурсу як нового об'єкту показу. Створення такого ресурсу відрізняється від процесу переведення природного чи культурно-історичного ресурсу із потенційного стану в стан експлуатації. Відомо, що в сукупності виділяється категорія культурно-історичних ресурсів, що об'єднує низку пам'яток матеріальної та духовної культури, створених в процесі історичного розвитку певної території та є об'єктами туристичної привабливості. Їхнє існування пов'язане з історією регіону, розвитком етносу тощо. Якщо такі ресурси не використовуються безпосередньо, то вони є потенційними туристичними ресурсами. Для використання цього потенціалу необхідна реконструкція, реставрація чи повне відновлення. В більшості випадків необхідне ще й відновлення або й створення туристичної інфраструктури (інколи соціально-економічної в цілому).

Разом з тим, сучасна практика розвитку туризму набула достатнього досвіду у створенні об'єктів туристичної зацікавленості, але при цьому вони не є пам'ятками історії, культури, архітектури тощо. Так, наприклад, Андріївський узвіз в Києві, не дивлячись на відповідне історичне минуле, завдяки соціально-економічному та культурному середовищу, що склалося за останні десятиліття, став туристичним ресурсом. Інші приклади створення окремих туристичних ресурсів: музей горілки в Угличі (Росія), музей пива у Львові, музей-писанка в

Коломиї, ресторан-музей "Гасова Лямпа" та кнайпа "Криївка" у Львові та інші. Низка підприємств створює музеї, присвячені історії розвитку компанії чи окремих технологій, перетворюючи його з елементу корпоративної культури в туристичний ресурс. Створені туристичні ресурси використовуються туристами і екскурсантами з метою туризму та рекреації, для задоволення потреб у всебічному пізнанні

оточуючого середовища та загального розвитку людини. Такі ресурси не існували в потенційному стані, а були створені творчими ініціативними підприємцями на основі певної ідеї, беручи за первинність конкретну тематику. Їх доцільно виділити в категорію **ідейно-тематичних ресурсів**. Ці ресурси, з нашої точки зору, слід розглядати як складову антропогенних туристичних ресурсів (рис.1).

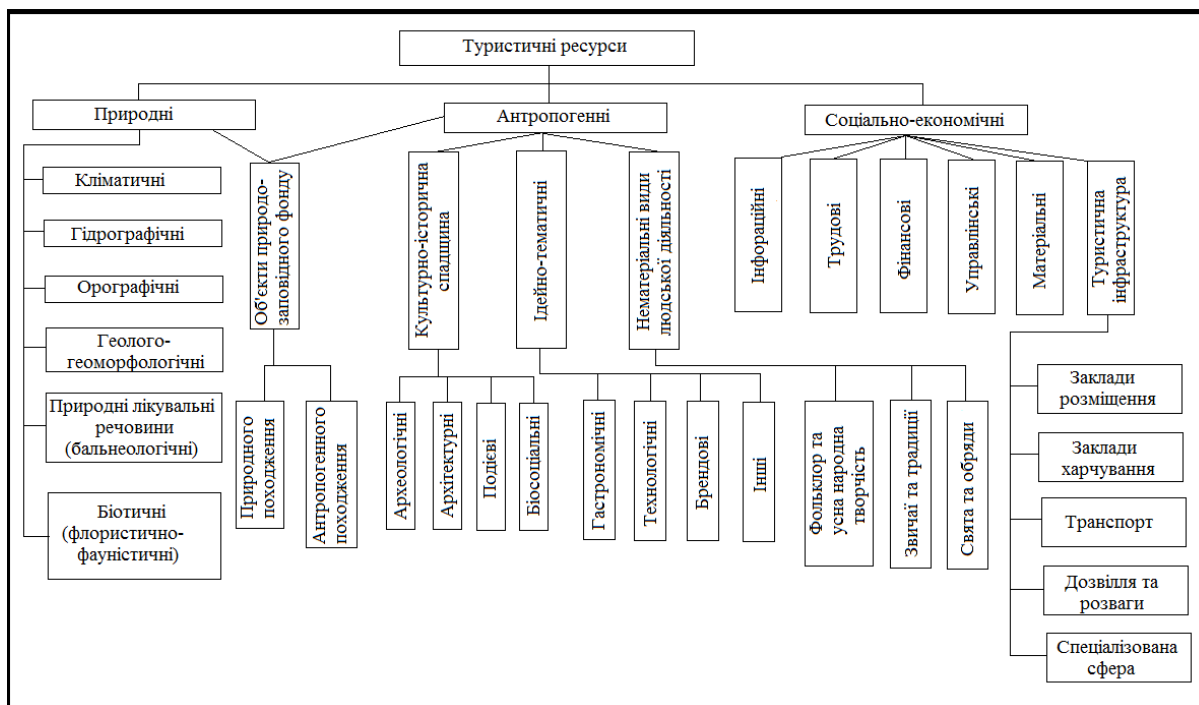

Рис. 1. Структура туристичних ресурсів

Визначаючи їхню сутність як ідейно-тематичних туристичних ресурсів слід розуміти їх як сукупність об'єктів туристичної привабливості та зацікавленості території, в основі створення яких є певна ідея чи тематика творчої думки, технології чи людської діяльності. Створення ідейно-тематичних туристичних ресурсів базується на основі використання різних критеріїв: предмету виникнення, функціональної приналежності ресурсу, приналежності до різного середовища (природного, інфраструктурного, поселенського тощо), при цьому виділяються різні класифікаційні групи: гастрономічні, етнографічні, події, пізнавальні, розважальні, трендові, технологічні, шопінгові тощо. Розвиток об'єктів ідейно-тематичних туристичних ресурсів може трансформувати їх за критерієм приналежності до елементів середовища. Відомі випадки, коли окремі об'єкти (пам'ятники, музеї тощо) за рахунок прибудови торговельних, виставкових та інших елементів

інфраструктури перетворювалися в величезні туристичні центри, утворюючи певну локальну туристичну зону поселення. Поруч з об'ємним збільшенням чи розширенням об'єктів показу ідейно-тематичних ресурсів, може відбуватися також ускладнення його діяльності. При інших додаткових послуг із простого об'єкту він може трансформуватися в комплексний.

Висновки. Беручи до уваги вищесказане, очевидним є те, що ідейно-тематичні туристичні ресурси можуть позиціонувати не лише як об'єкти показу, але й дозволяють диференціювати туристичний потік, знижуючи завантаженість на територію, підвищуючи ефективність управління стосовно основних, традиційних туристичних ресурсів. Ці ресурси дозволяють створювати додаткові можливості соціально-економічного розвитку території, формуючи нові та розширюючи існуючі туристичні потоки.

Література:

1. Закон України "Про туризм". [Електронний ресурс]. Режим доступу: govpilot.com.ua.
2. Держтуризмкурорт. Проект Закону України "Про туристичні ресурси". [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.govpilot.com.ua.

- tourism. gov. ua.
3. Бейдик О. О. Рекреаційно-туристичні ресурси України: методологія та методика аналізу / О. О. Бейдик. – К.: Київ. ун-т, 2001. – 395 с.
 4. Волков Ю. Ф. Гостинничный и туристичный бизнес / Ю. Ф. Волков – Ростов на Дону: Феникс, 2008. – 230 с.
 5. Экономика и организация туризма: международный туризм. – М.: КноРус, 2009. – 245 с.
 6. Крачило Н. П. Основы туризмоведения / Н. П. Крачило. – Київ: Вища школа, 1980. – 225 с.
 7. Кусков А. С. Курортология и оздоровительный туризм / А. С. Кусков, О. В. Лышкова. – Ростов на Дону: Феникс, 2004. – 250 с.
 8. Мальська М. П. Основи туристичного бізнесу: Навчальний посібник / М. П. Мальська, В. В. Худо, В. І. Цибух. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. – 360 с.
 9. Паньків Н. Туристичне ресурсознавство: Навчальний посібник / Н. Паньків. – Львів: Український бестселер, 2011. – 238 с.
 10. Холловей Дж. К. Туристический бизнес: Пер. с 7-го англ. изд. / Дж. Холловей, Н. Тейлор. – К.: Знання, 2007. – 798 с.
 11. Burke T. Travel in England: From Pilgrim and Packhorse to Light Car and Plane. – Batsford, 1942.
 12. www.alexandrov.ru
 13. www.museum.ru
 14. www.tourism.gov.ua

References:

1. Zakon Ukrainy "Pro turizm". [Elektronnyj resurs]. rejum dostupu: gopri – Kultura. Ks. ua.
2. Derjturizmkuort. Proekt Zakonu Ukrainu "Pro turustuchni resursu.". [Elektronnyj resurs]. rejum dostupu: www.tourism.gov.ua.
3. Beiduk O. O. Rekreaciyno-turustuchni resursu Ukrainu: Metodologiya ta metoduka analizu / O. O. Beiduk. – K.: Kuiv. un-t, 2001. – 395 s.
4. Volkov Yu. F. Gostinnichnyy i turistichnyy biznes. / Volkov Yu. F. – Rostov na Donu: Feniks, 2008.- 230 s.
5. Ekonomika i organizasiya turizma: mezhdunarodnyy turizm. – M.: KnoRus, 2009. – 245 s.
6. Krachulo N. P. Osnovu turizmovedeniya / Krachulo N. P. – K: Vusha shkola, 1980. – 225 s.
7. Kuskov A. S. Kurortologiya i ozdorovitelnyy turizm / A. S. Kuskov, O. V. Lushkova. – Rostov na Donu: Feniks, 2004. – 250 s.
8. Malska M. P. Osnovu turustuchnogo biznesu: Navchalnyy posibnuk / M. P. Malska, V. V. Hudo, V.I. Zhubuh. – Lviv: Vudavnuchuy zhenr LNU im. I. Franka, 2003. – 360 s.
9. Pankiv N. Tyrustuchne resyrsoznnavstvo: Navchalnyy posibnuk / N. Pankiv. – Lviv: Ukrainskuy bestseler, 2011. - 238 s.
10. Hollovey Dz. K. Tyrusticheskuy biznes: Per. s 7-go ang. izd. / Dz. Hollovey, N. Teylor. – K.: Znannya, 2007. – 798 s.
11. Burke T. Travel in England: From Pilgrim and Packhorse to Light Car and Plane. – Batsford, 1942.
12. www.alexandrov.ru
13. www.museum.ru
14. www.tourism.gov.ua

Резюме:

Наталія Паньків. ТУРИСТИЧЕСКИЕ РЕСУРСЫ И ИХ КЛАСИФИКАЦИИ.

Туризм – как особенный вид деятельности выдвигает некоторые условия к ресурсному обеспечению процесса обслуживания потребителей, потому что для формирования конкретного туристического продукта необходима большая разнообразность ресурсов нежели для других видов деятельности. Дифференциация спектра туристических услуг требует интенсивного поиска для создания качественно новых и интересных туристических предложений.

Проблему изучения туристических ресурсов изучали и изучают много отечественных и зарубежных ученых. Это работы Н. В. Фоменко, В. Герасимчука, И. В. Смаль (Украина), Д. Схверсона, К. Холли (США), И. О. Квартального, В. Ю. Воскресенского (Россия) и других представителей мировых научных школ. Изучая категорию туристических ресурсов, они используют разные подходы. Большинство из них построены на использовании последовательности от узкого к широкому подходу, где заметна роль вторичных или дополнительных туристических ресурсов.

Современная практика использования туристического потенциала территории дает возможность формирования категории идейно-тематических туристических ресурсов, которые следует рассматривать как часть антропогенных туристических ресурсов.

Ключевые слова: туристические ресурсы, классификационные подходы, идейно-тематические ресурсы, туристическая сфера.

Summary:

Pankiv N. M. TRAVEL RESOURCES AND THEIR CLASSIFICATION.

Tourism - as special kind of activity imposes certain conditions to resource providing customer service process, so that the formation of specific tourist products requires much greater variety of resources in comparison with other kinds of activities. Expanding the range of tourist services requires an intensive search for the creation of high-quality and interesting travel deals.

The problem of studying tourism resources engaged and involved many domestic and foreign scholars. The works of N. V. Fomenko, V. Herasymchuk, I. V. Smal (Ukraine), D. Shverson, K. Hall (USA), I.O. Kwartalny, V. Yu. Voskresenskiy (Russia) and others representatives of international research groups are devoted to this issue. They all are studying the category of tourism resources, using different approaches. Most of them are based on the use of sequences from narrow to broad-based approach, where the role of secondary or ancillary tourism resources is noticeable. The modern practice of using the area tourism potential enables allocation of ideological and thematic tourism resources

category, which should be considered as part of anthropogenic tourist resources.

Key words: travel resources, classification approaches, tourist area, ideological and thematic resources

Рецензент: проф. Петлін В.М.

Надійшла 29.10.2014р.

УДК 911.3:33:[379.8:616](477.82)

Ірина ЄРКО

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ РОЗВИТКУ САНАТОРНО-КУРОРТНОЇ СФЕРИ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Узагальнено та доповнено показники розвитку санаторно-курортної сфери Волинської області, які визначають розвиток туристично-рекреаційного комплексу регіону. Охарактеризовано діяльність основних закладів санаторно-курортної сфери області, їх площа, середньооблікова кількість штатних працівників, показники фінансової діяльності, динаміка фактично проведених ліжко-днів, кількості оздоровлених. Досліджено кількість іноземних громадян, які скористалися Волинськими оздоровницями. Запропоновано низку заходів щодо поліпшення розвитку закладів санаторно-курортної сфери на території Волинської області.

Ключові слова: санаторно-курортна сфера, санаторії, санаторій-профілакторій.

Постановка наукової проблеми та її значення. Санаторно-курортна сфера Волинської області – важлива складова процесів лікування, профілактики та реабілітації всіх груп населення. На її території поєднуються багаті природні ресурси: сприятливий клімат, ліси, різноманітні природні мінеральні води, лікувальні грязі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку санаторно-курортної сфери широко висвітлюються у публікаціях українських науковців, зокрема, Н. Ведмідь здійснює аналіз базових параметрів розвитку санаторно-курортних підприємств; О.О. Колесник досліджує проблемні питання ефективності роботи закладів санаторно-курортного комплексу України; О.В. Аніщенко аналізує проблеми розвитку санаторно-курортного комплексу України; Л.М. Черчик розглядає санаторно-курортні заклади як складову інфраструктури рекреаційної галузі Волинської області [5]. Протягом останніх років відсутній детальний аналіз розвитку санаторно-курортної сфери регіону, що і визначає мету цієї статті.

Основні завдання: дослідити аспекти розвитку закладів санаторного типу; виділити їх кількість у Волинській області; дати аналіз та запропонувати напрямки розвитку на території Волинської області.

Актуальність дослідження. Санаторно-курортну діяльність регулює Закон України "Про курорти", чинна нормативно-правова база, яка регламентує її функціонування, економічне й раціональне використання природних лікувальних ресурсів та їх охорону, декларуючи доступність санаторно-курортного лікування громадянам усіх вікових груп, передовсім інвалідам, ветеранам війни і праці, учасникам бойових дій, особам, постраждалим унаслідок аварії на Чорнобильській АЕС, хворим на туберкульоз, дітям і жінкам репродуктивного ві-

ку [4]. Однак недосконалість системи законодавчого регулювання – істотна перешкода цілорічної роботи санаторно-курортного комплексу: в бюджетах усіх рівнів не лише не передбачено дотацій в оздоровчу систему, а й під час виплати податків її прирівнюють до промислових підприємств. Такі чинники призводять до подорожчання санаторно-курортних послуг, зниження можливості завантаження оздоровчих установ і, отже, зумовлюють низку соціально-економічних утрат [1].

Санаторії – провідні курортні лікувально-профілактичні заклади. Вони можуть бути однопрофільними (монопрофільними) й багатопрофільними. Медичний профіль санаторію визначають залежно від природних лікувальних факторів курорту й затверджених для нього медичних показань.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Мережа закладів санаторно-курортного комплексу Волинської області 2013 року склала дев'ять одиниць, з яких: сім санаторіїв (у т.ч. два дитячих), один санаторій-профілакторій (табл. 1). Порівняно з 2009-2010 роками їх кількість зменшилась на одиницю.

Якщо порівняти 1990 і 2013 роки, то кількість санаторіїв збільшилась. Це можна пояснити тим, що погіршилась екологічна ситуація в Україні, підвищилися доходи громадян, наявні сприятливі природні умови та ресурси розвитку цих закладів. Щодо ліжкового фонду, то він становить 1516 ліжок, що 541 ліжко менше ніж у 2009-2010 роках. У санаторіях області переважають переобладнані комфортабельні номери з повним і частковим санвузлами. Площа житлових кімнат санаторно-курортних закладів в межах норми (не менше 6,0 м² на особу) й порівняно з 2012 роком зросла на 3351 м² (табл. 2).

Відомі в області та за її межами санаторії